

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Commissie Financiën

Aan de minister van Financiën

Plaats en datum: Den Haag, 18 april 2017
Betreft: Aanvullende vragen en opmerkingen ten behoeve van de brief over de rekenrente voor verzekeraars
Ons kenmerk: 2017D10934
Uw kenmerk: -
Uw brief van: -

De Kamer heeft bij de regeling van werkzaamheden van 6 april 2017 besloten u te vragen om een brief naar aanleiding van het bericht dat de Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen (EIOPA) heeft besloten de rekenrente voor verplichtingen van verzekeraars te verlagen. Het stenogram van het desbetreffende gedeelte van de regeling van werkzaamheden is reeds doorgeleid naar het kabinet.

In aanvulling op het gestelde in het stenogram hebben onderstaande fracties nog enkele vragen gesteld c.q. opmerkingen gemaakt. Ik verzoek u in uw brief ook deze vragen/opmerkingen te beantwoorden.

Bij deze breng ik u het verzoek van de commissie over.

Hoogachtend,

de griffier van de vaste commissie voor Financiën,

R.F. Berck

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T. 070-3182211
E. cie.fin@tweedekamer.nl

Bijlage: vragen en opmerkingen van de vaste commissie voor Financiën

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie vragen naar de mening van het kabinet over de voorstellen van de Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen (EIOPA) met betrekking tot de Ultimate Forward Rate (UFR).

De gehanteerde UFR voor pensioenfondsen wijkt af van de UFR voor verzekeraars. Kan de minister een uitgebreide toelichting geven op de verschillen tussen beide UFR's? Waarom wordt er met twee verschillende UFR's gewerkt? Welke onderbouwing en argumenten zijn er voor het verschil in het gebruik van de ene of de andere UFR?

Voorts vragen deze leden wat de status is van de voorstellen van EIOPA op dit punt. Wie bepaalt uiteindelijk de hoogte van de UFR? Hoe is de verdere besluitvorming en planning? Wat is de rol van het Europees Parlement en de Europese Commissie?

De leden van de VVD-fractie vragen waarom EIOPA een aanpassing van de UFR voorstelt. Wat is de reden of aanleiding dat EIOPA nu met deze voorstellen komt? Wat is er gewijzigd ten opzichte van de volledige invoering van Solvency II per 1 januari 2016?

Welke gevolgen hebben de plannen van EIOPA voor de Nederlandse verzekeraars? Deze leden ontvangen hierop graag een uitgebreide toelichting. Wat zijn de gevolgen voor de premies van de UFR-verlaging en dus voor de Nederlandse verzekerden? In hoeverre is het de verwachting dat de premies gaan stijgen ter compensatie?

Is het waar dat vooral Nederlandse verzekeraars hard worden geraakt, zo vragen de leden van de VVD-fractie? Zo ja, waarom?

Hoe hangt de UFR samen met andere aspecten van Solvency II? Waarom heeft EIOPA niet gekeken naar alle factoren die de disconteringsvoet van verzekeraars bepalen, zoals bijvoorbeeld ook de matching adjustment en de volatility adjustment?

Waarom heeft EIOPA niet gewacht met de herijking van de UFR tot de evaluatie van 2020?

Ten slotte vragen de leden van de VVD-fractie wat de Nederlandse toezichthouder DNB gaat doen met de voorstellen van de Europese toezichthouder EIOPA met betrekking tot de UFR.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van het bericht van EIOPA dat de rekenrente voor verzekeraars zal worden verlaagd. Naar aanleiding van het genoemde punt brengen de leden van de PVV-fractie het volgende naar voren.

Allereerst vragen de leden van de PVV-fractie de minister precies aan te geven hoe EIOPA tot de rekenrente van 3,65% voor verzekeraars is gekomen. Hoe verhoudt deze UFR zich tot de rekenrente van pensioenfondsen? Waarom is deze zoveel lager?

Verder willen de leden van de PVV-fractie weten wat de negatieve gevolgen kunnen zijn van het gegeven dat EIOPA de rekenrente voor verzekeraars gaat verlagen. Kan de minister per verzekeraar aangeven wat de impact zal zijn van het verlagen van de UFR? De leden van de PVV-fractie ontvangen hierbij graag een overzicht van de solvabiliteitspositie van alle verzekeraars voor en na de UFR renteverlaging naar 3,65%.

Voorts willen de leden van de PVV-fractie weten wat het verlagen van de rekenrente zal betekenen voor de hoogte van de premies en uitkeringen. Zal dit er bijvoorbeeld toe leiden dat de premie voor klanten moet worden verhoogd? De leden van de PVV-fractie willen hierbij weten wat er gedaan kan worden om dit tegen te gaan.

Daarnaast ontvangen de leden van de PVV-fractie graag een kabinetsanalyse van de EIOPA Insurance Stress Test 2016 voor Nederland. Wat is hierbij de uitkomst van het scenario waarin de rente voor de langere tijd laag blijft en de UFR wordt verlaagd naar 2%, en wat is het standpunt van het kabinet hierover?

Ten slotte willen de leden van de PVV-fractie weten wat het toekomstperspectief is. Is het bijvoorbeeld het doel om de rekenrente verder te verlagen en af te stemmen met de UFR voor

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T. 070-3182211
E. cie.fin@tweedekamer.nl

pensioenfondsen? De leden van de PVV-fractie merken hierbij op dat DNB en EIOPA ervoor pleiten om op termijn ook de andere aspecten met betrekking tot de UFR te herzien, bijvoorbeeld een langere convergentieduur en een later looptijdpunt voor wat betreft het laatste liquide punt. Is er meer zicht op wanneer EIOPA met voorstellen zal komen voor wat betreft deze punten en wat betekent dit voor de sector? Deze leden zouden ook graag weten waarom er niet voor gekozen is om de herziening van de UFR in samenhang met de herziening van de lange termijn-garantiemaatregelen (LTG-maatregelen) in 2020 uit te voeren.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de D66

De leden van de D66-fractie hebben enkele vragen ten behoeve van de kabinetsbrief over het bericht "Rekenrente verzekeraars na jaren praten omlaag".

Kan de minister aangeven wat voor gevolgen dit heeft voor de pensioenen van deelnemers die bij verzekeraars zijn ondergebracht? Klopt het dat dit geen gevolgen heeft voor de hoogte van de pensioenuitkering, maar dat de gevolgen worden gedragen door de verzekeraar en haar aandeelhouders? Welke gevolgen zijn er voor werkgevers? Kan het zo zijn dat de premie die betaald moet worden voor nieuwe pensioenaanspraken omhoog gaat, of ligt het in de rede dat verzekeraars al rekening houden met de lagere marktrente in het bepalen van de premiehoogte?

De leden van de D66-fractie hebben ook meer algemeen nog de vraag wat de minister vindt van het verlagen van de UFR voor verzekeraars. De UFR voor verzekeraars komt zo meer in lijn met de UFR voor pensioenfondsen zoals we die in Nederland hanteren. Kan de minister nader toelichten of hij het wenselijk acht de UFR voor verzekeraars nog meer in lijn te brengen met de UFR voor pensioenfondsen in Nederland? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?

Kan de minister ingaan op de gevolgen van de verlaging van de rekenrente voor verzekeraars in andere landen van de Eurozone, met name voor Duitse verzekeraars? Welke gevolgen heeft deze verhoging voor de solvabiliteit van deze verzekeraars?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van 50PLUS

De leden van de 50PLUS-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het bericht "Rekenrente verzekeraars na jaren praten omlaag" alsmede van het persbericht van het verbond van Verzekeraars "Verbond roept Europese Commissie op UFR later te herzien". In dit verband verwijzen deze leden ook naar de volgende stukken: Eerste Kamer 33 972, T, Y en X. De leden van de 50PLUS-fractie hebben de volgende vragen.

Kan de minister een uitgebreide toelichting geven op het besluit van EIOPA tot verlaging van de UFR? Kan hij tevens een toelichting geven op de procedure voor de goedkeuring van het besluit van EIOPA, waarover in het persbericht van het Verbond van verzekeraars wordt gesproken?

Deze leden vragen de minister of hij een overzicht kan geven van het verloop van de verlaging van de UFR voor verzekeraars van 4,2% naar 3,65% met maximaal 0,15% per jaar vanaf 2018. Zou hij dit overzicht zowel grafisch als in tabel kunnen geven; en tevens in vergelijking met de UFR voor pensioenfondsen? Kan hij voorts in grafiek en in tabel het verloop geven van de UFR voor de pensioenfondsen sedert de invoering tot heden? Kan hij ten slotte een overzicht geven van het verloop van de UFR voor de pensioenfondsen als verondersteld wordt dat de huidige risicovrije rente onveranderd blijft tot het eind van de overgangsperiode van tien jaar?

De leden van de 50PLUS-fractie vragen waarom bij de verlaging van de UFR voor verzekeraars een maximale verlaging van 0,15% per jaar is voorgesteld, terwijl de verlaging van de UFR voor de pensioenfondsen verloopt volgens een automatisch voortschrijdend gemiddelde zonder een maximumpercentage per jaar.

Kan de minister aangeven wat het niveau wordt van de UFR voor pensioenfondsen in 2018 bij gelijkblijvende rentetermijnstructuur (RTS) in vergelijking met de 4,05% voor verzekeraars?

Deze leden vragen verder waarom de UFR voor pensioenfondsen variabel is gemaakt kort na invoering van de UFR, die aanvankelijk voor pensioenfondsen en verzekeraars gelijk was, namelijk een vast percentage van 4,2%?

De UFR is het renteniveau waar de rekenrente naar toe beweegt op de lange termijn en die wordt gebruikt voor de berekening van de huidige waarde van toekomstige verplichtingen. Kan de minister uitleggen waarom er verschil gemaakt wordt in de lange termijn rente tussen fondsen en verzekeraars? Er is toch maar één rente voor de lange termijn?

Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

T. 070-3182211
E. cie.fin@tweedekamer.nl

De leden van de 50PLUS-fractie vragen waarom de UFR voor verzekeraars hoger is dan die voor de fondsen, terwijl juist het omgekeerde het geval zou moeten zijn, omdat verzekeraars keiharde juridische verplichtingen hebben waarop niet gekort kan worden? Pensioenfondsen hebben een zachtere verplichting, omdat kortingen mogelijk en verplicht kunnen zijn doordat kortingen een normaal sturingsinstrument zijn geworden.

Het Verbond van Verzekeraars wijst erop dat de rekenrente voor verzekeraars niet 4,2% is, maar dat bij de huidige UFR van 4,2% de 50-jaars rente eind februari onder de 2,7% lag. De 10-jaars rente lag zelfs onder de 0,6%. Kan de minister ter vergelijking voor de pensioenfondsen de 50- en 10-jaars rente geven? En kan hij dat verschil motiveren?

Deze leden vragen verder of gewacht kan worden op volledige herziening van Solvency II, zoals bepleit door het Verbond van Verzekeraars. Kan de UFR niet in isolatie beschouwd worden, zoals ook bepleit door het Europees Parlement en de Europese Commissie?

Het Verbond van Verzekeraars meent dat de UFR in samenhang moet worden bekeken met andere factoren die de rekenrente mede bepalen en wijst op een volledige evaluatie van het pakket met zogenaamde LTG-maatregelen in Solvency II, die gepland staat voor 2020. Samen met de LTG-maatregelen bepaalt de UFR de rekenrente. Wat is de reactie van de minister op de stelling van het Verbond van Verzekeraars, dat het logisch is om een herziening van de UFR in samenhang met de herziening van de LTG-maatregelen uit te voeren? Welke zijn precies die LTG-maatregelen?

Voorts vragen de leden van de 50PLUS-fractie het oordeel van de minister over de stelling van de verzekeraars dat Solvency II pas in werking is sinds 1 januari 2016 en dat het onverstandig is om zo kort na de introductie van nieuwe regels zo'n fundamenteel onderdeel te herzien.

Kan de minister van de volgende tien landen een overzicht geven van de gehanteerde rekenrente voor het berekenen van de (toekomstige) verplichtingen van pensioenfondsen respectievelijk van verzekeraars? Indien nee, waarom niet? Denemarken, Australië, Zweden, Zwitserland, Chili, Canada, Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Singapore en de Verenigde Staten.

Klopt het dat de specifieke (risico-)kenmerken van de verzekeringsbranche- en producten slechts deels worden afgedekt door de aparte risicomarge en volatiliteitsopslag en ook deels nog worden versleuteld in de rekenrente, de UFR voor verzekeraars? Indien ja, waarom is dat?

De leden van de 50PLUS-fractie vragen of de minister cijfermatig kan tonen wat op dit moment de gevolgen zouden zijn voor de rekenrente, de UFR, voor verzekeraars én voor pensioenfondsen, indien de ECB zou besluiten om de inflatiedoelstelling te verhogen met 1%.

Tot slot merken deze leden op dat in de voorgestelde methode om de rekenrente, de UFR, te bepalen, de historische reële rente wordt berekend vanaf 1960. Zij vragen de minister waarom hierbij is gekozen voor het jaar 1960.